

در رساله مجاز امام صادق علیه السلام

اعتبار سنجی احادیث شیعه

مشکلات اساسی اعتبار راویان حدیث

جلسه ۱

استاد حسینی شیرازی

ImamSadiq.tv

ImamSadiq.tv

ImamSadiq.tv

مقدمه

مقصود از اعتبارسنجی

منظور از اعتبارسنجی احادیث شیعه این است که با پیمودن مسیر یا مسیرهای متعددی به یکی از این دو حکم برسیم:

اولاً: حکم کردن به اعتبار احادیث شیعه در مباحث فقهی و غیر آن.

ثانیاً: حکم کردن به اینکه امکان اعتماد کردن به حدیث مورد نظر برای ما وجود ندارد.

• بیشترین اعتبارسنجی احادیث شیعه بعد از علامه حلی (ره) صورت گرفته است.

• نخستین بار تقسیم بندی چهارگانه احادیث، توسط علامه حلی (ره) در کتاب «منتهی المطلب» ارائه

شده است.

• در سه بخش صحیح، حسن و موثق نیاز به مجموعه اطلاعاتی داریم که ما را در حیطة شرح حال

راویان و اتصال سلسله سند کمک کند.

سه مشکل:

در عرصه اطلاع رسانی پیرامون راویان، با سه مشکل جدی روبرو هستیم:

اول: وجود راویان بسیار ضعیف؛ مانند:

«سهل بن زیاد»؛ نجاشی ایشان را مورد اعتماد نمی داند.

«محمد بن سنان»؛ همه رجالیون نسبت به ایشان نگاه سلبی داشته اند

ImamSadiq.tv

ImamSadiq.tv

ImamSadiq.tv

دوم: وجود راویان مجهول: راوی با حضور پر رنگ در اسناد، هیچگاه در منابع نخستین مدخل نشده است و هیچ گفتگویی در وثاقت او بیان نشده است.

برخی از نمونه‌ها:

فرزند ابن ولید:

محمد بن حسن بن احمد معروف به **ابن ولید قُمی** (۲۷۰ق - ۳۴۳ق) محدث و فقیه امامی است. شیخ مفید شاگردی ایشان را نکرده است و مجموعه روایاتی که شاگردان شیخ مفید مثل شیخ طوسی از شیخ مفید از ابن ولید نقل کرده‌اند، توسط فرزند ابن ولید (ابوالحسن احمد) نقل شده است. (واسطه شیخ مفید و ابن ولید، فرزند ابن ولید بوده) این در حالی است که هیچ یک از رجالیون، متعرض فرزند ابن ولید (ابوالحسن احمد) نشده‌اند، حتی نامی از ایشان در کتبشان نبرده‌اند.

جناب احمد بن محمد بن حسن بن ولید (فرزند ابن ولید مشهور) در مجموعه اسناد تهذیب، و استبصار حدوداً در ۶۰۰ سند واقع شده است در این اسناد، ایشان از پدر نقل می‌کنند و مرحوم مفید از جناب احمد بن محمد، نقل می‌کنند، (تنها واسطه فرزند ابن ولید است) با این که رجالیون از ایشان هیچ توصیفی نکرده‌اند، ولی ایشان یکی از پل‌های اصلی برای رسیدن به کتب حسین بن سعید اهوازی است. (حسین بن سعید اهوازی در سند بیش از ۵۰۰۰ روایت قرار گرفته است)

سوم: اختلاف دیدگاه عالمان رجالی در خصوص روایان

- دو سؤال در رابطه با حضور پررنگ راویان مجهول وجود دارد:

سؤال اول: تلقی پیشینیان از مفهوم ضعف چیست؟

مرکز مجاز امام صادق علیه السلام

سؤال دوم: توجه به جایگاه فعال و نقش راویان در انتقال احادیث چگونه است؟

مشکل اول: وجود راویان بسیار ضعیف

ImamSadiq.tv

ImamSadiq.tv

شخصیت‌شناسی سهل بن زیاد

در نگاه نجاشی: کان ضعیفا فی الحدیث غیر معتمد فیه، کان أحمد بن محمد بن عیسی یشهد علیه بالغلو و الکذب و أخرجه من قم إلى الی الی و کان یسکنها.

احمد بن محمد بن عیسی سه نفر را از قم بیرون می‌کند: سهل بن زیاد، محمد بن علی، احمد بن محمد خالد برقی.

سهل در کافی، تهذیب و استبصار: در ۲۵۰۰ سند واقع شده.

ImamSadiq.tv

ImamSadiq.tv

شخصیت‌شناسی محمد بن سنان ظاهری

از اصحاب امام رضا و امام جواد علیهما السلام است و تقریباً در ۱۰۰۰ سند از کافی و تهذیب و استبصار نام برده شده‌اند. تقریباً اکثر راویان نگاه سلبی به ایشان داشته‌اند. نجاشی گوید: هو رجل ضعیف جدا لا یعول علیه و لا یلتفت الی ما تفرد به...

مفهوم‌شناسی واژگان توصیفی

1. مفهوم‌شناسی واژه «ضعیف»: این مفهوم در گذر زمان باید تحلیل شود. تلقی گذشتگان از واژه

ImamSadiq.tv

ImamSadiq.tv

ImamSadiq.tv

ضعف با تلقی ما متفاوت است و بسیاری از روایات فقهی سهل بن زیاد مورد افتاء واقع شده است.

2. شناخت جایگاه نقش‌آفرینی راویان ضعیف

نقش آفرینی راویان

بسیاری از راویان ما از عصر امام صادق علیه السلام و طبقه دوم اصحاب امام به بعد، دو نقش ایفا کرده‌اند:

الف) نقش اصالی ب) نقش طریقی

نقش اصالی: بدین معنا که راوی یک یا چند کتاب حدیثی تألیف کرده است و این کتب را به شاگردانش تدریس کرده است و بیشترین نگاه رجالیون به این گروه است.

نقش طریقی: بدین معنی که روات برای گرفتن آثار گذشتگان و انتقال آن به شاگردان و نسل بعد واسطه‌اند؛ مانند: حماد بن عثمان، حماد بن عیسی، ابن ابی عمیر، صفوان، بزندی، سهل بن زیاد، احمد بن محمد بن عیسی و محمد بن یحیی العطار و عموم مشایخ کلینی تماماً نقش طریقی دارند.

مشکل دوم: راویان پرکار و مجهول

«فضل بن شاذان» هم راوی، هم متکلم و هم فقیه می باشد و تنها پل ارتباطی امام علیه السلام با او، محمد بن اسماعیل است.

«محمد بن اسماعیل البندقی النیشابوری» در ۵۷۵ سند در کافی واقع شده و او راه رسیدن ما به فضل بن شاذان است، ولی شیخ طوسی در مورد او ساکت است.

«احمد بن محمد بن حسن ولید» فرزند ابن ولید استاد شیخ صدوق است، وی یکی از پل های اصلی از طریق پدرش برای رسیدن به احادیث کتب حسین بن سعید می باشد؛ ولی در کتب رجال اصلاً مدخل نشده.

مشکل سوم: اختلاف دیدگاه دانشمندان رجالی (تعارض جرح و تعدیل)

در سیرت مجاز امام صادق علیه السلام

اگر هر دو از یک خواستگاه علمی و در یک بازه زمانی بودند و بر سر برخی راویانی که احادیث فراوان اختلاف کردند، مشکل بسیار جدی و حادثر است.

مثال: محمد بن عیسی بن عبید یقظین، در کافی، استبصار و تهذیب در بیش از 1004 سند از او نام برده شده است.

اختلاف شدیدی بین نجاشی و شیخ طوسی رحمه الله علیهما بر سر محمد بن عیسی رخ داده است که کاملاً نظراتشان متفاوت و مخالف یکدیگر است در حالی که هر دو از یک مکتب هستند و مشایخ آنان یکی هستند.

ImamSadiq.tv

ImamSadiq.tv

ImamSadiq.tv

ImamSadiq.tv

ImamSadiq.tv

ImamSadiq.tv